

לתענוג הגדול של להתענג על ה'. והיינו שגם בזה לא שייך שילוד אשה ישיג את התענוג הזה, רק באמצעות השבת, שבה נשפע אור גדול אשר על ידו מסוגל יהודי להשיג את תענוג הנשמה, וכמ"ד אם תשיב משבת רגלך וגו' וקראת לשבת עונג, אז תתענג על ה', אך בלא כח השבת לא שייך להגיע לזה. ולכן השבת היא תכלית מעשה שמים וארץ, היות ובה מתקיימת תכלית הבריאה להיטיב לברואיו. ובזה יש לפרש הכ' ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם, תענוג הנשמה נקרא קודש, כי הנשמה אין לה שום תענוג מגשמיות רק מקדושה. וזהו ושמרתם את השבת, תשמרו היטב את השבת, כי קדש היא לכם, שהיא המקור ממנו נשפע לכם התענוג הקדוש לנשמות.

עוד י"ל הפסוק ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם, ויתבאר ג"כ מה שנראה לכאורה ככפילות לשון, אחרי שנאמר מקודם אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם, ולשם מה נאמר שוב

ושמרתם את השבת. וי"ל שכוונת אומרו כי קודש היא לכם, הוא כמ' צדיקים שבשבת אפילו עניני לכם הענינים הגשמיים, הם ג"כ קודש. ולכן נכפל שוב ושמרתם את השבת, להורות שמלבד עצם שמירת השבת שע"ז נאמר אך את שבתותי תשמורו, צריכים עוד שמירה יתירה להתקדש בשבת בקדושה יתירה גם בעניני היתר ולכם, אף במה שאינו נזהר כ"כ בימות החול, כי בשבת גם עניני לכם הם קודש.

וזהו גודל ענין השבת שהיא מוספת קדושה על ישראל בהיותה הממוצע בין יהודי להש"ת, והיא המפתח לכל שערי אורה וקדושה ודבקות בהש"ת. וכל התענוג של ג"ע מקורו מהתענוגים שמרגיש מש"ק בעוה"ז, וכמ"ש הרה"ק ר"ש מקרלין זי"ע דהשומר שבת כהלכתה ואינו משתדל להרגיש תענוג בש"ק, גם בג"ע יהיה כספסל שאינו מרגיש כלום, וכמ' צדיקים על מאחז"ל (ברכות נז:): ששבת הוא מעין עוה"ב, היינו שהשבת היא המעיין לכל תענוגי עוה"ב.

מעשה העגל

א.

ענין חטא העגל הוא פרשה תמוהה ביותר שאין לקרב זאת אל השכל. ולאחר כל הפירושים שנאמרו בזה אין להבין איך לאתר הגילוי הנשגב של מעמד הר סיני נפלו בחטא כ"כ חמור. וכמו שאמר משה לפני הקב"ה אנא חטא העם הזה תטאה גדולה. וחזינן משבירת הלוחות עומק החטא הנורא ואיום, שמשה רבנו שיבר בידיו את הלוחות אשר מעשה א' המה והמכתב מכתב א' הוא, ובודאי שלא היתה שום עצה ואפשרות אחרת לגודל חומרת החטא, והאיך זה שנפלו כל כך לאחר הגילויים הנשגבים ביותר של קבה"ת.

ונראה לומר בזה ע"פ מה שאמרו חז"ל (סוכה נב:): אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, היינו

שבעצם כח היצה"ר כה חזק, שהאדם בכוחות עצמו בכלל אינו מסוגל בשום פנים לעמוד כנגדו, אלא שיש שמירה עליונה, דהבא ליטהר מסייעין אותו (יומא לח:): והקב"ה שומר עליו, ובלתי השמירה העליונה אינו יכול לו. וזה ענין מה שאמרו חז"ל (חגיגה טו.) יצאה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאתר. שלכאורה איך זה יתכן הרי כל ידח ממנו נדח. אלא דענין הבת קול שיצאה הוא ע"פ מה שביאר הבעש"ט הק' מאחז"ל בכל יום בת קול יוצאת ואומרת שובו בנים שובבים. דקשה ממ"נ, אם יוצאת מדוע אין שומעים אותה, ואם אין שומעים אותה לשם מה היא יוצאת. וביאר שהבת קול הזאת היא המקור להרהורי התשובה המתעוררים תמיד בלב יהודי שהם באים מכת הבת קול. שגם זה מכלל השמירה העליונה שהקב"ה שומר על יהודי,

שמעוררו ע"י הבת קול המגעת לכל לב יהודי, שובו בנים שובבים. ועפ"י יל"פ יצאה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר, היינו שלאחר לא היתה את השמירה העליונה הזו של הבת קול, שאליו היא אינה יוצאת. ובודאי אילו היה עושה תשובה היה הקב"ה מקבלו, אך השמירה העליונה ניטלה ממנו (ועד"ז אי' באוהב ישראל לימי הרצון והתשובה).

ובחינה זו של הסתלקות השמירה העליונה מיהודי או מכלל ישראל, יש שזה נובע מתוך גדלות ויש שהוא מתוך קטנות. מתוך גדלות הוא כמאחז"ל (סוכה נב.) כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. דכאשר האדם גדול ויכול הוא לעמוד גם ללא השמירה העליונה, שכח הקדושה שלו כה חזק עד שיכול לעמוד בעצמו כנגד היצה"ר, לכך יצרו גדול, היצה"ר שלו חזק וקשה מאד, שנוטלים ממנו את השמירה העליונה, כי רואים מן השמים שיכול בעצמו לעמוד בנסיונות. וזה היה ענין חטא העגל, כיון שישראל היו בבחי' הגדול מחבירו, שהיו בדרגה גבוהה מאד, לאחר הגילויים העילאיים של קבה"ת שהגיעו אז למדרגה עליונה ביותר, כמש"נ עליהם אני אמרתי א' אתם ובני עליון כלכם, לכך ניטלה מהם השמירה העליונה מתוך גדלותם, וזה מה שהביא שנכשלו בחטא העגל כיון שלא היתה להם שמירה עליונה. ויש שזה נובע מתוך קטנות, כדאיתא בפרי הארץ מהרה"ק ר' מנדל מויטבסק זי"ע בפרשה זו, שיש אשר אדם חוטא חטאים קטנים שאמנם א"א להעניש עליהם אבל הם חטאים, שנכשל בנסיונות קטנים בעבירות שאדם דש בעקביו, ואז נוטלים ממנו את השמירה העליונה כדי שיכשל בחטא גדול ויתן אז לבו לשוב על הכל, עיי"ש. ובכלל זה גם עניני קדושה וטהרה בהיתר, שעל ידם נוטלים ממנו את השמירה העליונה והריהו בסכנה גדולה. וגם זה היה בחטא העגל, כדאיתא שם בפרה"א, שמקודם נכשלו ישראל בהרבה חטאים קטנים, כמד"כ וימרו על ים בים סוף, וילונו העם, ועל ריב בני ישראל ועל נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין, שאמנם אינם חטאים מפורשים, ומשו"כ נסתלקה

מהם השמירה העליונה ונכשלו בנסיון הקשה של חטא העגל.

ב.

וי"ל עוד דדוקא משום שישראל היו במדרגה כה עליונה, כדאיתא בגמ' (ע"ז ה.) שהיו במדרגת אני אמרתי א' אתם ובני עליון כלכם, שבטל מהם שלטון מלאך המות, ורק אח"כ במעשה העגל חזר אליהם שלטון המיתה ואכן כאדם תמותון, והיינו שבקבלת התורה עמד להיות כבר התיקון הגמור, שהגיעו למדרגות הנשגבות ביותר שלא היה לפנייהם ולא לאחריהם, לכן היו צריכים אז להיבחר בנסיון גדול וקשה. דענין נסיון הוא כמו שביאר אדמו"ר בב"א זי"ע המעשה שהיה עם הרה"ק מלובלין, שפ"א היה לו נסיון קשה מאד, ובשעת מעשה נסתלקו ממנו כל המוחין, ונעלמו ממנו אף הדברים הפשוטים, עד שהיה נראה לו שענין זה כולו היתר ואין בו שום צד איסור. ורק דבר אחד עמד לו, מה שקיבל עליו שלא יעשה פעולה שאין תכליתה לרצון ה', בכח זה ניצל מן הנסיון. והסביר מרן זי"ע שבעת נסיון נוטלים מהאדם כל מה שיש לו מלבד את שרכש ביגיעתו, ואפילו הענינים הפשוטים ביותר נעלמים ממנו כי לא השיגם ביגיעה, ורק את שקיבל והשיג במסירות נפש לא נוטלים ממנו, וזה עומד לו גם בשעת נסיון, לכן רק מה שקיבל ע"ע במסי"נ שלא יעשה שום פעולה שאין עולה ממנה נח"ר להשי"ת עמד לו גם בשעת הנסיון. וזה ענין חטא העגל, שאמנם ישראל הגיעו בקבה"ת לגילוי העילאי שנפתחו כל ז' הרקיעים וראו שאין עוד מלבדו, אך לא השיגו זאת ביגיעה, ובשעת נסיון נסתלק מהם הכל, ונפלו בחטא העגל. שלכאורה זה למעלה מכל השגה והכנה שישראל ששמעו מפי הגבורה אנכי ה' אלקיך עשו עגל זהב ואמרו אלה אלהיך ישראל. אלא שהיתה אז הסתלקות המוחין כיון שלא השיגו זאת ביגיעה, וניטלה מהם השמירה העליונה, ונתנסו בנסיון הגדול והקשה, כי להגיע לתיקון הגמור צריך לרכוש זאת ע"י יגיעה.